

DZIAŁ II STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

Uwagi ogólne

1. Informacje o **stanie geodezyjnym i kierunkach wykorzystania powierzchni miasta** ujmowane są według form władania i grup rejestrowanych w oparciu o ewidencję gruntów wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 III 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1034) z późniejszymi zmianami.

2. Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej (grunty zdegradowane).

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg.

3. Informacje o **poborze wody** dotyczą:

1) w pozycji „na cele produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem oraz rybactwem)” – jednostek organizacyjnych wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków;

2) w pozycji „nawodnienie w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych” – jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha;

3) w pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” – wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itd.).

CHAPTER II ENVIRONMENTAL PROTECTION

General notes

1. Information regarding the geodesic **status and directions in land use** is classified according to ownership and register groups of land included in the register as a result of the decree of the Minister of Regional Development and Construction dated 29 III 2001 in regard to the registration of land and buildings (uniform text Journal of Laws 2016 item 1034) with later amendments.

2. Data regarding **devastated and degraded land requiring reclamation and management** concern land which has completely lost its utility value (devastated land) and land the utility value of which has declined due to a worsening in natural conditions or environmental changes and industrial activity as well as to inappropriate agricultural practices (degraded land).

Reclamation of land consists in the restoration or assigning a utility or natural value to devastated or degraded land through appropriate landscaping, improving physical and chemical properties, regulating waterways, re-generating soils, strengthening scarps as well as constructing or reconstructing necessary roads.

3. Information regarding **water withdrawal** concerns:

1) in the item “for production purposes (excluding agriculture, forestry, hunting, and fishing)” – organizational entities making payments for the annual withdrawal of 5 dam³ or more of underground water, or 20 dam³ or more of surface water from their own sources, or discharging 20 dam³ or more of wastewater annually;

2) in the item “irrigation in agriculture and forestry as well as filling and completing fish ponds” – agricultural, forest and fishing organizational entities, consuming water for irrigating agricultural or forest land of 20 ha or more in area, and for the purpose of exploiting fishponds of 10 ha or more in area;

3) in the item “exploitation of water supply network” – all entities responsible for the management of the water supply network (including housing cooperatives, water companies, waterworks and workplaces, etc.).

4. Data regarding **wastewater** concern wastewater discharged into waters or into the

4. Dane o **ściekach** dotyczą ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi przez jednostki określone w ust. 2, pkt 1) i 3).

Jako **ścieki wymagające oczyszczenia** przyjęto wody odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Wody chłodnicze są to wody używane w procesach produkcyjnych, głównie w elektrowniach ciepłych, do celów chłodzenia. Są one zwykle podgrzane i powodują tzw. zanieczyszczenie termiczne wód.

Za **wody chłodnicze niewymagające oczyszczenia** uznaje się wody, które spełniają następujące warunki:

- są odprowadzane do wód oddzielnym systemem kanalizacji,
- ilości zanieczyszczeń w wodach chłodniczych po procesie produkcyjnym nie są większe od ładunków zanieczyszczeń w wodach pobranych do celów chłodzenia,
- temperatura wód chłodniczych odprowadzonych do jezior oraz ich odpływów nie przekracza 26°C, a do pozostałych wód, z wyjątkiem morza terytorialnego, nie przekracza 35°C.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub floatacji.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogenych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysokoefektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a tak-że chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Kilkustopniowe oczyszczanie odprowadzanych ścieków, np. biologiczne z podwyższonym usuwaniem biogenów lub mechaniczno-chemiczno-biologiczne, zakwalifikowano do najwyższego stopnia oczyszczania (z podwyższonym

ground by entities described in item 2, points 1) and 3).

Wastewater requiring treatment is understood as water discharged by means of channel or open ditch systems directly into waters or into the ground or sewage network of entities engaged in production (including contaminated drainage water from mines and cooling water), other entities as well as households.

Cooling water means water used in production processes, mainly in heat and power generating plants, for cooling purposes. This is usually hot water which causes so-called thermal pollution of water.

Cooling water not requiring treatment is water which meets the following conditions:

- is discharged into waters by a separate sewage system,
- the quantity of pollutants in cooling water after the production process is not greater than the amount of pollutants in water withdrawn for cooling purposes,
- the temperature of cooling water discharged into lakes and their inflows does not exceed 26°C as well as of other waters, except territorial sea, does not exceed 35°C.

Data regarding **treated wastewater** concern wastewater treated mechanically, chemically, biologically, and with increased biogene removal, discharged into waters or into the ground.

Mechanical treatment of wastewater is understood as the process of removing only non-soluble pollutants, i.e., solid bodies and fats subject to settlement or floatation..

Chemical treatment of wastewater consists in precipitating certain soluble compounds, or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon, etc.

Biological treatment of wastewater occurs through mineralization processes caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of wastewater, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from wastewater.

Increased biogene removal from sewage occurs in treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological, and also chemical) allowing an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.

A few steps treatment of discharged wastewater, e.g. biological with increased biogene removal or mechanical, chemical and biological, was classified as the highest degree of the treatment process (with increased biogene removal, biological or chemical).

Data on **municipal wastewater treatment plants** concern those of them which are used to treat waste-water drained off to treatment plants by sewage systems, regardless of the form of ownership of the plants or sewage systems.

usuwaniem biogenów, biologicznego lub chemicznego).

Dane o **komunalnych oczyszczalniach ścieków** dotyczą oczyszczalni, które oczyszczają ścieki odprowadzone do oczyszczalni siecią kanalizacyjną, niezależnie od formy własności zarówno oczyszczalni jak i sieci kanalizacyjnej, na której oczyszczalnia pracuje. Dane nie dotyczą oczyszczalni przydomowych lub oczyszczających ścieki wyłącznie dowożone (czyli oczyszczalni nie pracujących na sieci kanalizacyjnej).

U w a g a. Komunalne oczyszczalnie chemiczne zakwalifikowano albo do oczyszczalni o podwyższonym stopniu usuwania biogenów, albo do oczyszczalni mechanicznych.

Dane o **ludności miast i wsi korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej.

W przypadku gdy miasto obsługiwane jest przez kilka oczyszczalni o różnym sposobie oczyszczania, o zakwalifikowaniu miasta do obsługiwanego przez poszczególne rodzaje oczyszczalni ścieków decyduje przewaga ilości ścieków oczyszczanych przez dany rodzaj oczyszczalni.

5. Informacje o emisji i redukcji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza dotyczą jednostek organizacyjnych ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 X 2015 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. 2015, poz. 1875).

Ustalona zbiorowość badanych jednostek utrzymywana jest corocznie, co zapewnia m.in. porównywalność wyników badań i może być powiększana jedynie w szczególnych przypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o **emisji pyłów** dotyczą: pyłów ze spalania paliw, pyłów cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, pyłów krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla).

Dane o emisji pyłów i gazów obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i ogrzewczych) oraz nie-zorganizowaną (z hałd, składowisk, w toku przeładunku, z hałd produkcyjnych itp.).

Ze względu na to, że wielkość emisji **dwutlenku węgla** charakteryzuje się dużymi bezwzględnyimi wartościami, **wskaźnik dotyczący stopnia redukcji zanieczyszczeń gazowych** został wyliczony i przedstawiony **bez uwzględnienia emisji dwutlenku węgla**.

Data do not include household sewage plants or treatment plants processing only transported wastewater (i.e., wastewater treatment plants not working within sewage network).

N o t e. Municipal chemical wastewater treatment plants were classified as treatment plants with increased biogen removal from sewage or mechanical treatment plants.

Data on **urban and rural population connected to wastewater treatment plants** are presented on a basis of a number of people served by wastewater treatment plants working on sewage network.

When an urban area is served by several treatment plants with various methods of treatment, the predominate amount of wastewater treated by a given treatment plant determines the classification of the urban area in the appropriate type of wastewater treatment plant.

5. Information regarding emission and reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality concerns organizational entities established by the Minister of Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according to rates defined in the decree of the Council of Ministers, dated 12 X 2015, regarding payments for economic use of the environment and modifications to it (Journal of Laws 2015 7, item 1875).

The established group of surveyed entities maintained annually which, i.a. assures comparability of data may only be increased in specific cases, e.g. by newly established or expanded entities with a high step scale of pollutant emission.

Data regarding **particulate emissions** concern: particulates from the combustion of fuels, particulates from cement and lime, fire-resistant materials, silicates, artificial fertilizers, carbon and graphite, soot, as well as other types of particulates.

Data regarding **gas emission** concern: sulphur dioxide, carbon oxide, nitrogen oxides, hydrocarbons, as well as other types of gaseous pollutants (excluding carbon dioxide).

Data regarding particulate and gas emission include organized emission (from technological and heating facilities) and disorganized emission (from waste dumps and landfills, in the course of reloading, from production halls etc.).

Due to the high absolute values which characterise the emission of **carbon dioxide** the **indicator of reduction of gas pollutants** was calculated and presented **with exclusion of carbon dioxide emission**.

The emission volumes of different pollutant types from various sources were estimated through measurements or on the basis

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

6. Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody (m.in. dziko występujących oraz objętych ochroną gatunkową roślin, zwierząt i grzybów, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, siedlisk przyrodniczych), formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody.

Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 IV 2004 r. (tekst jednolity, Dz. U. 2018 poz. 142, z późniejszymi zmianami); formy te tworzone są w drodze rozporządzenia Rady Ministrów lub Ministra Środowiska, zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, uchwały sejmiku województwa lub rady gminy.

Parki krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Sieć Natura 2000 obejmuje obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), które do czasu utworzenia w drodze aktu prawnego są obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty (OZW). Podstawą prawną jej funkcjonowania są: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/ WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwana Dyrektywą Ptasią), określająca kryteria do wyznaczenia ostoi dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem oraz dyrektywa Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (zwana Dyrektywą Siedliskową), określająca zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, wychodnie skalne, skarpy, itp.

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska

of calculations of the raw material and fuel balance, based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.

6. Nature protection consists in maintaining, sustainable utilization and renovation of nature resources, objects and elements (among others, plants, animals and fungi originally existing in environment as well as subjected to species protection, wandering and migratory animals, habitats), forms of nature protection are: national parks, nature reserves, landscape parks, protected landscape areas, Natura 2000 areas, documentation sites, ecological arable lands, landscape-nature complexes, monuments of nature.

The legal basis regulating establishing forms of nature protection is the Law on Nature Protection, dated 16 IV 2004 (uniform text, Journal of Laws 2018 item 142, with later amendments); the forms are created by way of the decree of the Council of Ministers or the Minister of the Environment, the regulation of regional director for environmental protection, the resolution of voivodship regional council or gmina council.

Landscape parks are areas protected for natural, historical and cultural values, as well as for landscape features. The aim of landscape park's creation is preservation, popularization and dissemination of these values in conditions of sustainable development.

Natura 2000 network includes Special Protection Areas (SPA) and Special Areas of Conservation (SAC) that until the creation by way of legal act are Sites of Community Importance (SCI). The legal basis for its functioning are: Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council on the conservation of wild birds, that specifies the criteria to designate and manage special protection areas for endangered bird species as well as Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (Habitats Directive), that specifies the rules of protection of the rest of the animal and plant species as well as natural habitats and the procedures of protection of especially important natural areas.

Ecological areas are worth protecting fragments of ecosystems of significant importance for biodiversity, such as: natural water reservoirs, field and forest ponds, groups of trees and shrubs, swamps, peat bogs, dunes, rock outcrops, scarps, etc.

Landscape-nature complexes are fragments of natural and cultural landscape that are worth protecting due to their scenic or aesthetic features.

Monuments of nature are single objects of animate and inanimate nature of special environmental, scientific, cultural, historical or landscape value and of distinctive individual features such as trees of impressive size, native

o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, glazy narzutowe oraz jaskinie.

7. Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany. Dane o odpadach zostały opracowane w oparciu o ustawę z dnia 14 XII 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2016 poz. 1987 z późniejszymi zmianami).

Informacje o odpadach opracowane zostały zgodnie z katalogiem odpadów wprowadzonym rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 XII 2014 r. (Dz. U. poz. 1923).

Informacje o ilości i rodzajach odpadów dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów lub nagromadziły 1 mln t i więcej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Przez **odzysk odpadów** rozumie się jakikolwiek proces, którego głównym wynikiem jest to, aby odpady służyły użytecznemu zastosowaniu przez zastąpienie innych materiałów. Pełna definicja odzysku odpadów zawarta jest w ustawie z dnia 14 XII 2012 r.

Przez **unieszkodliwianie odpadów** rozumie się proces niebędący odzyskiem, nawet jeżeli wtórnym skutkiem takiego procesu jest odzysk substancji lub energii.

Magazynowanie odpadów to czasowe przechowywanie odpadów, które obejmuje: wstępne magazynowanie odpadów przez ich wytwórcę, tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów, magazynowanie odpadów przez prowadzącego przetwarzanie odpadów.

Przez **odpady składowane** należy rozumieć odpady umieszczone na składowiskach i obiektach unieszkodliwiania odpadów (w tym hałdach, stawach osadowych) własnych i innych.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

8. Dane o nakładach na środki trwałe służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej oraz ich efektach rzeczowych prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 III 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych

and alien bushes, sources, waterfalls, exsurgents, stones, ravines, erratic boulders and caves.

7. Waste means any substance or object which the holder discards or intends or is required to discard. Data on waste have been compiled on the basis of the Law on Waste, dated 14 XII 2012 (Journal of Laws 2016 item 1987 with later amendments).

Information regarding waste was compiled with the waste catalogue introduced by the decree of the Minister of the Environment dated 9 XII 2014 (Journal of Laws item 1923).

Information regarding the **quantity and type of waste** concerns plants which generated over 1 thous. t of waste in the course of the year or accumulated 1 mln t of waste and more (excluding municipal waste).

Recovery of waste shall mean any operation the principal result of which is waste serving a useful purpose by replacing other materials. Full definition of waste recovery is included in the Law dated 14 XII 2012.

Disposal of waste shall mean any operation which is not recovery even where the operation has as a secondary consequence the reclamation of substances or energy.

Waste storage means a temporary waste accumulation, which includes: preliminary storage of waste by its producer, temporary storage of waste by the unit collecting waste, storage of waste by the unit processing waste.

Landfilled waste is understood as waste transferred to landfill areas and waste facilities (including on own and other heaps, settling ponds).

Data regarding **landfilled up to now (accumulated) waste** concern the quantity of waste deposited on the grounds of the plants generating it as a result of depositing it during the reporting and previous years.

8. Data regarding outlays on fixed assets and tangible effects of investments in environmental protection and water management are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection and Facilities, introduced on the basis of the decree of the Council of Ministers, dated 2 III 1999 (Journal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as with European System for the Collection of Economic Information on the Environment (SERRIE), implemented by the European Union.

The presented data refer to: legal persons and organizational entities without legal personality as well as natural persons conducting economic activity employing more than 9 persons (with the exception of private farms in agriculture as

z Ochroną Środowiska i Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych dotyczących Ochrony Środowiska (SERIEE) wdrożonego przez Unię Europejską.

Prezentowane dane dotyczą: osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych oraz osób fizycznych i spółek cywilnych prowadzących działalność gospodarczą – prowadzących księgi przychodów i rozchodów) jednostek prowadzących działalność zaklasyfikowaną według PKD 2007 do sekcji „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” a także spółek wodno-ściekowych bez względu na liczbę pracujących.

9. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Narodowy i wojewódzkie, a także do 2009 r. powiatowe i gminne) — są to fundusze tworzone m.in. z: opłat za korzystanie ze środowiska (tj. kwot pieniężnych pobieranych m.in. za: emisję zanieczyszczeń powietrza oraz umieszczanie odpadów na składowisku), innych opłat środowiskowych; kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska; spłat pożyczek udzielonych inwestorom.

Dane dotyczące funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Narodowego i wojewódzkich) prezentuje się w układzie memoriałowym (z wyjątkiem kar za naruszenia wymagań w zakresie ochrony środowiska – w ujęciu kasowym).

Od 2010 r. do zadań powiatów i gmin należy finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w wysokości nie mniejszej niż kwota wpływów z tytułu opłat i kar środowiskowych, stanowiących dochody budżetów powiatów i gmin, pomniejszona o nadwyżkę z tytułu tych dochodów przekazaną do wojewódzkich funduszy.

well as natural persons and civil land partnerships conducting economic activity – keeping the so-called revenues and expenses books), budgetary entities conducting economic activity classified according to NACE Rev. 2 to the section “Public administration and defence; compulsory social security” as well as water and sewage companies, regardless of the number of employees.

9. Environmental protection and water management funds (National and voivodship as well as until 2009 powiat and gmina) — are funds created from income originating i.a. from environment use fees (i.e. fees collected i.a. for: emission of air pollutants as well as placement of waste on landfills), other environmental fees, fines for violating environmental protection requirements, repayments of loans granted for investors.

Data concerning environmental protection and water management funds (National and voivodship) are presented on accrual basis (excluding fines for violating environmental protection requirements – on cash basis).

Since 2010 the objective of powiat and gmina is to finance environmental protection and water management in the amount at least equal to the amount of income from environmental payments and fines, consisting powiat and gmina budgets incomes and reduced by surplus of these incomes that is transferred to voivodship funds.

TABL. 1/8/. **STAN GEODEZYJNY, KIERUNKI I ZMIANY W WYKORZYSTANIU POWIERZCHNI MIASTA**
 Stan w dniu 1 I
 GEODESIC STATUS, DIRECTIONS AND CHANGES OF CITY LAND USE
 As of 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2017	2018		2017	2018	SPECIFICATION
	w ha in ha		przyrost +/- lub ubytek -/- w ha w stosunku do 2017 r. increase +/- or decrease -/- in ha in relation to 2017	na 1000 mieszkańców ^a w ha per 1000 population ^a in ha		
Powierzchnia ogólna^b	29282	29282	-	45,9	45,9	Total area^b
Użytki rolne ^c	11773	11597	-176	18,5	18,2	Agricultural land ^c
w tym:						of which:
grunty orne	8186	8045	-141	12,8	12,6	arable land
sady	244	243	-1	0,4	0,4	orchards
łąki trwałe	1632	1612	-20	2,6	2,5	permanent meadows
pastwiska trwałe	1121	1113	-8	1,8	1,7	permanent pastures
grunty rolne zabudowane	203	204	1	0,3	0,3	agricultural built-up
grunty pod stawami	8	8	-	0,0	0,0	areas
grunty pod rowami	238	232	-6	0,4	0,4	lands under ponds
Grunty leśne oraz zadrze-						lands under ditches
wione i zakrzewione	1580	1576	-4	2,5	2,5	Forest land as well as
lasy	1507	1505	-2	2,4	2,4	woody and bushy
grunty zadrzewione						land
i zakrzewione	73	71	-2	0,1	0,1	forests
Grunty pod wodami po-						woody and bushy
wierzchniowymi	998	1021	23	1,6	1,6	land
płynącymi	846	871	25	1,3	1,4	Lands under surface
stojącymi	152	150	-2	0,2	0,2	waters
Grunty zabudowane						flowing
i zurbanizowane ^d	13210	13359	149	20,7	20,9	standing
w tym:						Built-up and urbanized
tereny mieszkaniowe	3535	3608	73	5,5	5,6	areas ^d
tereny przemysłowe	1312	1320	8	2,1	2,1	of which:
tereny inne zabudowane	2093	2104	11	3,3	3,3	residential areas
tereny zurbanizowane						industrial areas
niezabudowane	760	648	-112	1,2	1,0	other built-up areas
tereny rekreacji i wypo-						urbanized non-built-
czynku	1703	1741	38	2,7	2,7	up areas
tereny komunikacyjne	3801	3932	131	6,0	6,2	recreational areas
drogi	2622	2735	113	4,1	4,3	transport areas
kolejowe	692	691	-1	1,1	1,1	roads
pod drogi	91	113	22	0,1	0,2	railway
inne ^e	396	393	-3	0,6	0,6	for roads
użytki kopalne	6	6	-	0,0	0,0	others ^e
Użytki ekologiczne	7	7	-	0,0	0,0	minerals
Nieuzycytki	390	389	-1	0,6	0,6	Ecological arable
Tereny różne ^f	1324	1333	9	2,1	2,1	lands
						Wasteland
						Miscellaneous land ^f

a Stan ludności w dniu 31 XII, odpowiednio dla lat 2016 i 2017. b Obszar lądowy (łącznie z wodami śródlądowymi) oraz część morskich wód wewnętrznych. c Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych. d Łącznie z gruntami przeznaczonymi na budowę dróg publicznych lub linii kolejowych. e Porty lotnicze, urządzenia portowe, przystanie, obiekty i budowle służące komunikacji wodnej, naziemne obiekty itp. f Grunty przeznaczone do rekultywacji oraz niezagospodarowane grunty zrekultywowane, wały ochronne nieprzystosowane do ruchu kołowego.

Ź r ó d ł o: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a Population as of 31 XII, respectively for 2016 and 2017. b Land area (including inland waters) as well as part of inland waters. c Including woody and bushy land on agricultural land. d Including areas used for public road construction or railways. e Airports, airport devices, harbours, buildings and other objects of water communication, terrestrial objects, etc. f Land designated for reclamation, unused reclaimed land, embankments, not designated for car traffic.

S o u r c e: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

TABL. 2/9/. **POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**
 WATER WITHDRAWAL FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017		SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³		w odsetkach in percent		
OGÓŁEM	83,9	84,6	67,8	100,0	TOTAL for purposes of:
na cele:					
Produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem) – z ujęć własnych	37,5	36,8	19,7	29,1	Production (excluding agriculture, forestry and fishing) – from own intakes
wody: powierzchniowe	37,0	35,9	19,3	28,4	waters: surface
podziemne	0,6	0,8	0,5	0,7	underground
Eksploatacja sieci wodociągowej ^a	46,3	47,8	48,0	70,9	Exploitation of water supply network ^a
w tym wody:					of which waters:
powierzchniowe	25,2	23,2	23,2	34,3	surface
podziemne	21,1	24,6	24,8	36,6	underground

a Pobór wody na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci.

a Water withdrawal by intakes before entering the water network.

TABL. 3/10/. **ZUŻYCIU WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**
 WATER CONSUMPTION FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017		SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³		w odsetkach in percent		
OGÓŁEM	73,2	72,9	56,7	100,0	TOTAL
Przemysł	37,7	36,8	20,0	35,3	Industry
Eksploatacja sieci wodociągowej ^a	35,5	36,1	36,7	64,7	Exploitation of water supply network ^a

a Bez zużycia wody na cele przemysłowe z wodociągów stanowiących własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

a Excluding consumption of water for industrial purposes by water supply networks owned by gminas, voivodship waterworks and water companies.

TABL. 4/11/. **GOSPODAROWANIE WODĄ W PRZEMYSLE**
 EXPLOITATION OF WATER IN INDUSTRY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
Zakłady zużywające wodę (stan w dniu 31 XII)	11	14	10	Facilities consuming water (as of 31 XII)
w tym odprowadzające ścieki wymagające oczyszczenia bezpośrednio do wód lub do ziemi	8	9	9	of which discharged waste water requiring treatment directly into waters or into ground
Zużycie wody w dam ³	37670	36774	19976	Consumption of water in dam ³
Pobór wody w dam ³	37522	36759	19738	Water withdrawal in dam ³
podziemnej	541	821	482	underground water
powierzchniowej	36981	35938	19256	surface water
Zakup wody w dam ³	569	627	692	Purchase of water in dam ³
w tym z sieci wodociągowej na cele produkcyjne	69	93	182	of which from water-pipe system for production

TABL. 5/12/. ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE WYMAGAJĄCE OCZYSZCZANIA ODPROWADZONE DO WÓD LUB DO ZIEMI
INDUSTRIAL AND MUNICIPAL WASTEWATER REQUIRING TREATMENT DISCHARGED INTO WATERS OR INTO THE GROUND

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³			
OGÓŁEM	35,2	35,3	37,8	TOTAL
Oczyszczane	35,2	35,3	37,8	Treated
mechanicznie	0,8	0,7	1,6	mechanically
chemicznie ^a	0,1	0,3	0,3	chemically ^a
biologicznie	0,7	0,4	0,3	biologically
z podwyższonym usuwanem biogenów	33,6	33,9	35,6	with increased biogene removal /disposal/

a Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.

a Concerns only industrial wastewater.

TABL. 6/13/. ŚCIEKI KOMUNALNE ODPROWADZONE SIECIĄ KANALIZACYJNĄ
MUNICIPAL WASTEWATER DISCHARGED BY SEWAGE NETWORK

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
	w dam ³ in dam ³			
OGÓŁEM	33969	33924	35632	TOTAL
Oczyszczane	33969	33924	35632	Treated
biologicznie	418	-	-	biologically
z podwyższonym usuwanem biogenów	33551	33924	35632	with increased biogene removal

TABL. 7/14/. OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH
Stan w dniu 31 XII
MUNICIPAL WASTEWATER TREATMENT PLANTS
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem Total	Biologiczne Biological	Z podwyższonym usuwanem biogenów With increased biogene removal /disposal/	SPECIFICATION
OGÓŁEM				TOTAL
2015	3	2	1	
2016	1	-	1	
2017	1	-	1	
Przepustowość w m ³ /d				Capacity in m ³ /24 h
2015	210880	70880	140000	
2016	140000	-	140000	
2017	140000	-	140000	
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a				Population using by waste water treatment plants in % of total population ^a
2015	94,8	1,7	93,4	
2016	97,9	-	97,9	
2017	98,0	-	98,0	

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków — dane szacunkowe, ludność ogółem — na podstawie bilansów.

a Population connected to wastewater treatment plants — estimated data, total population — based on balances.

TABL. 8/15/ **GROMADZENIE I WYWÓZ NIECZYSTOŚCI CIEKŁYCH**
Stan w dniu 31 XII
COLLECTION AND REMOVAL OF LIQUID WASTE
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
Zbiorniki bezodpływowe	4577	3590	3224	Septic tanks
Oczyszczalnie przydomowe	48	42	37	Household wastewater treatment systems
Stacje zlewne	3	3	3	Dump stations

TABL. 9/16/ **EMISJA I REDUKCJA ZANIECZYSZCZEN POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIE UCIAŻLIWYCH DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA**
EMISSION AND REDUCTION OF AIR POLLUTANTS FROM PLANTS OF SIGNIFICANT NUISANCE TO AIR QUALITY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a	20	20	20	Plants of significant nuisance to air quality ^a
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:				of which possessing systems to reduce the emissions of:
pyłowych	10	11	9	particulates
gazowych	8	8	6	gases
Emisja zanieczyszczeń w t:				Emission of pollutants in t.:
pyłowych	281	249	173	particulates:
w tym ze spalania paliw	203	188	110	of which from the combustion of fuels
gazowych (bez dwutlenku węgla) ...	5750	2928	3025	gases (excluding carbon dioxide)
w tym: dwutlenek siarki	2792	926	884	of which: sulphur dioxide
tlenek węgla	337	373	372	carbon oxide
tlenki azotu	1860	1133	1168	nitrogen oxides
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych:				Pollutants retained in pollutant reduction systems in % of pollutants produced:
pyłowych	99,6	99,8	99,8	particulates
gazowych (bez dwutlenku węgla)...	25,2	73,9	76,2	gases (excluding carbon dioxide)

a Stan w dniu 31 XII, emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

a As of 31 XII, emitting particulates, gases or particulates and gases.

TABL. 10/17/ **ODPADY ^a WEDŁUG RODZAJÓW**
WASTE ^a BY TYPES

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
	w tys. t in thous. t			
Odpady wytworzone w ciągu roku	449,8	467,4	424,7	Waste generated during the year
poddane odzyskowi ^b	163,8	77,3	113,8	recovered ^b
unieszkodliwione ^b	1,1	1,7	1,1	disposed ^b
w tym składowane ^c	1,1	1,7	1,1	of which landfilled ^c
magazynowane czasowo	9,4	23,2	5,8	temporarily stored
przekazane innym odbiorcom	275,5	365,2	304,0	transferred to other recipients
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone; stan w końcu roku) ^a w tys. ton	2472,2	1869,4	293,1	Waste landfilled up to now (accumulated; as end of the year) ^d
na 1 km ²	8,4	6,4	1,0	per 1 km ²

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b We własnym zakresie przez wytwórcę. c Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych i innych. d Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych.

a Excluding municipal waste. b By waste producer on it own. c On own and other landfills (heaps, settling ponds). d On own landfills (heaps, settling ponds).

TABL. 11/18/. **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA^a**
 Stan w dniu 31 XII
 AREA OF SPECIAL NATURE VALUE UNDER LEGAL PROTECTION^a
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w ha	1836,5	1836,5	1946,5	Legally protected areas in ha
w tym:				of which:
parki krajobrazowe ^b	684,0	684,0	684,0	landscape parks ^b
użytki ekologiczne	21,5	21,5	21,5	ecological arable lands
zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	1131,0	1131,0	1131,0	landscape - nature complexes
w % powierzchni ogółem	6,3	6,3	6,6	in % of total area
Pomniki przyrody	109	108	110	Monuments of nature

a Patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 54. b Bez powierzchni rezerwatów przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

a See general notes, item 6 on page 54. b Excluding nature reserves, documentation sites, landscape-nature complexes and ecological arable lands located within landscape parks and protected landscape areas.

TABL. 12/19/. **OGRÓD ZOOLOGICZNY**
 Stan w dniu 31 XII
 ZOOLOGICAL GARDEN
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
Powierzchnia w ha	33	33	33	Area in ha
Gatunki zwierząt ^a	1122	1139	1140	Species of animals ^a
Zwierzęta	10177	9667	9406	Animals
w tym okazowe	10011	9575	9343	of which exhibitional
Sprzedane bilety wstępu (w ciągu roku) w tys.	1444,8	1245,9	1316,3	Sold entry cards (during the year) in thous.

a Okazowe i domowe.

Źródło: dane ZOO Wrocław Sp. z o. o.

a Exhibit and domestic.

Source: data of the ZOO Wrocław Sp. z o. o.

TABL. 13/20/. **GATUNKI ZWIERZĄT W OGRODZIE ZOOLOGICZNYM**
 Stan w dniu 31 XII
 SPECIES OF ANIMALS IN ZOOLOGICAL GARDEN
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gatunki zwierząt ^a Species of animals ^a	Zwierzęta okazowe Exhibitional animals		SPECIFICATION	
		razem total	w tym urodzone w ogrodzie zoologicznym ^b of which born in zoological garden ^b		
OGÓŁEM	2015 2016 2017	1122 1139 1140	10011 9667 9406	2791 1659 1926	TOTAL
w tym:					of which:
Ssaki	131	649	232	232	Mammals
Ptaki	183	778	154	154	Birds
Gady i płazy	290	1263	151	151	Reptiles and amphibians
Ryby	363	6716	1389	1389	Fish

a Okazowe i domowe. b W ciągu roku.

Źródło: dane ZOO Wrocław Sp. z o. o.

a Exhibit and domestic. b During the year.

Source: data of the ZOO Wrocław Sp. z o. o.

TABL. 14/21/ **OGRÓD BOTANICZNY**
Stan w dniu 31 XII
BOTANICAL GARDEN
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
Powierzchnia ogrodu w ha	7,4	7,4	7,4	Area of garden in ha
Powierzchnia szklarni w ha	0,2	0,2	0,2	Area of glasshouse in ha
Gatunki roślin w tys. szt.	13,0	12,5	11,8	Species of plants in thous. units
szklarniowe	3,3	3,4	3,5	under glass
gruntowe	9,7	9,1	8,3	ground
w tym: kaktusy i sukulenty	1,5	1,4	1,4	of which: cactuses
rośliny ozdobne (irysy, złoczenie)	4,0	4,2	4,3	decorative plants (irises, etc)
Zwiedzający (w ciągu roku) w tys.	114,7	114,7	117,3	Visitors (during the year) in thous.

Źródło: dane Ogrodu Botanicznego we Wrocławiu.

Source: data of the Wrocław Botanical Garden.

TABL. 15/22/ **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ
WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA /ceny bieżące/**
OUTLAYS ON FIXED ASSETS ON ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT
BY FINANCING SOURCE /current prices/

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
	w tys. zł in thous. zł			
Ochrona środowiska	269793,6	82983,9	28698,4	Environmental protection
w tym:				of which:
Środki własne ^a	63863,2	62424,7	22392,7	Own funds ^a
Z budżetu:				From budget:
centralnego	760,0	24,0	-	central
województwa	1643,9	-	133,0	voivodship
gminy	-	-	-	gmina
Z zagranicy ^d	74548,7	19255,2	-	From abroad ^d
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	128401,8	1280,0	35,0	Ecological funds (loans, credits and allocations)
Kredyty i pożyczki krajowe w tym bankowe	576,0	-	3075,9	Country credits and loans, includ- ing bank credits and loans
Gospodarka wodna	379150,7	212697,2	153863,5	Water management
Środki własne ^a	10737,5	9442,0	7691,1	Own funds ^a
Z budżetu państwa:				From budget:
centralnego	3863,0	14373,8	65166,0	central
województwa	26696,5	73570,9	42587,1	voivodship
gminy	2851,4	3000,0	-	gmina
Z zagranicy ^d	280606,5	3634,2	33,0	From abroad ^d
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	38606,7	86519,0	4851,0	Ecological funds (loans, credits and allocations)
Kredyty i pożyczki krajowe w tym bankowe	15789,0	22157,3	33535,3	Country credits and loans, includ- ing bank credits and loans

a Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. b Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów, funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji.

a Including funds from budget of gminas, which are investors. b Non-returnable and returnable funds receive from international programs, assistance funds (including Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion.

TABL. 16/23/. **NAKLĄDY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ^a**
WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA /ceny bieżące/
OUTLAYS ON FIXED ASSETS ON ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT ^a
BY DIRECTIONS OF INVESTING /current prices/

WYSZCZEGÓLNIENIE	2015	2016	2017	SPECIFICATION
	w tys. zł		in thous. zł	
Ochrona środowiska	269793,6	82983,9	28698,4	Environmental protection of which:
w tym:				
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	138951,7	37302,5	3764,8	Protection of air and climate
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	119723,9	41909,9	17570,8	Wastewater management and protection of waters
Gospodarka odpadami, ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb oraz wód podziemnych i powierzchniowych	1342,2	1717,4	6222,9	Waste management, protection of groundwater and surface water
Gospodarka wodna	379150,7	212697,2	153863,5	Water management
Ujęcia i doprowadzenia wody	34374,0	13162,0	7691,1	Water intakes and pipe system
Stacje uzdatniania wody, zbiorniki i stopnie wodne	34374,0	100807,0	38,0	Water treatment plants and water reservoirs and falls
Regulacja i zabudowa rzek i potoków	272677,0	-	70012,0	Regulation and management of rivers and streams
Obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp	62629,7	98728,2	76122,4	Flood embankments and pump stations

^a Według lokalizacji inwestycji; nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej.

^a By investments localization; these outlays are included in the appropriate sections of the national economy.